

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2011-1-137

(Önaraştırma)

Karar Sayısı : 11-60/1567-558

Karar Tarihi : 07.12.2011

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI

Üyeler : Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, İsmail Hakkı KARAKELLE,
Doç. Dr. Cevdet İlhan GÜNAY, Dr. Murat ÇETİNKAYA,
Reşit GÜRPINAR, Prof. Dr. Metin TOPRAK

B. RAPORTÖRLER : İsmail Atalay YOCU, Şamil PİŞMAF

C. BAŞVURUDA

BULUNANLAR : Kazovalılar Motorlu Araçlar Petrol Ürünleri Nak. Taah. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Temsilcisi: Av. Narin Sevinç ARSLAN

Bahçelievler Mah. İstiklal Cad. No:132/9 İlkadım/Samsun

D. HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA

YAPILAN : TP Petrol Dağıtım A.Ş.

Söğütözü Cad. No:27 Söğütözü Çankaya/Ankara

E. DOSYA KONUSU: TP Petrol Dağıtım A.Ş.(TPPD)'nin sözleşme ile bayiye yüklenen satış tonaj taahhüdü yoluyla 2002/2 sayılı Tebliğ'i ihlal ettiği ve bayi üzerindeki hâkim durumunu kötüye kullandığı iddiası.

F. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 12.07.2011 tarih ve 5133 sayı ile giren şikâyetler ile ilgili olarak hazırlanan 20.10.2011 tarih ve 2011-1-137/İİ-11-139.İAY sayılı İlk İnceleme Raporu, 27.10.2011 tarih ve 11-54 sayılı Kurul toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde bir soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca ilgili şirket hakkında önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine, 4054 sayılı Kanun ve 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'nin ilgili hükümleri uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 29.11.2011 tarih ve 2011-1-137/ÖA-11-139.İAY sayılı Önaraştırma Raporu, 05.12.2011 tarih ve REK.0.15.00.00-110/330 sayılı Başkanlık Önergesi ile 11-60 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G. İDDİALARIN ÖZETİ:

Başvuru dilekçesinde özetle;

- Kazovalılar Motorlu Araçlar Petrol Ürünleri Nak. Taah. San. ve Tic. Ltd. Şti. (Kazovalılar) ile TPPD arasında imzalanan 12.09.2007 tarihli protokol çerçevesinde, aynı tarihli akaryakıt bayilik sözleşmesi ve anlaşmaya konu istasyon üzerinde TPPD lehine 15 yıl süreli intifa hakkı tanınmasına ilişkin sözleşme ile taraflar arasında dikey ilişki kurulduğu,

- Yine 12.09.2007 tarihli protokolde Kazovalılar'dan (.....) m³/yıl satış tonaj taahhüdü alındığı,
- Daha sonra taraflar arasında 15.02.2010 tarihinde Uzlaşma Tutanağı ile eki mahiyetinde Satış Taahhütnamesi ve Ek Protokol imzalandığı,

- şikayetçi şirketin, aradan geçen 2 yıl 5 aylık sürede, toplam (.....) m³ alım gerçekleştirilmesine karşın, 15.02.2010 tarihli Satış Taahhütnamesi'nde bayinin sözleşme süresince (.....) m³ beyaz ürün alımı yapmayı taahhüt ettiğine, bunun gerçekleştirilememesi halinde m³ başına 45 ABD Doları cezai şart ödemeyi kabul ettiğine dair yükümlülük altına sokulduğu,

11-60/1567-558

- Aynı tarihli Uzlaşma Tutanağı'nda ise, şikayetçinin, daha önce TPPD tarafından ödenen (.....) ABD Doları tutarındaki bedeli 15 yıl bayilik yapmak ve toplam (.....) m³ beyaz ürün satın almak karşılığında tahsil ettiğini kabul eder nitelikte ifadelere yer verildiği,

- TPPD'nin bayi karşısındaki üstün gücüne dayanarak imzalandığı öne sürülen bu sözleşmeler aracılığıyla, bayinin sözleşmeyi terk etme hürriyetinin ortadan kaldırılmasının amaçlandığı,

ifade edilmiş ve TPPD'nin 2002/2 sayılı Tebliğ'in 5. maddesini dolanmak maksadıyla hazırladığı iddia edilen 12.09.2007 tarihli Protokol'ün, 15.02.2010 tarihli Uzlaşma Tutanağı'nın ve ekli Satış Taahhütnamesi ile Ek Protokol'ün 2002/2 sayılı Tebliğ ile tanınan grup muafiyetinden yararlanıp yararlanamayacağını tespit edilmesi; ayrıca taraflar arasındaki ikili ilişkide hakim durumda olduğu iddia edilen TPPD'nin bu durumunu kötüye kullanması nedeniyle aleyhinde idari yaptırım uygulanmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili raporda;

- Kazovalılar ile TPPD arasındaki 12.09.2007 tarihli protokol ile aynı tarihli bayilik sözleşmesi ve intifa hakkından oluşan dikey anlaşmanın, 12.09.2012 tarihinde kadar 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında muafiyetten yararlandığı,

- Başvuru konusu iddialara ilişkin olarak, TPPD hakkında 4054 sayılı Kanun'un 4. veya 6. maddeleri kapsamında herhangi bir işlem tesisine imkân bulunmadığı, bu çerçevede şikâyetin reddinin gerektiği

görüşü ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Hakkında Öneri Yapılan Teşebbüs (TPPD)

TPPD her türlü petrol ve petrol ürünü, madeni yağ, her nevi kimyevi madde, plastik, lastik ve diğer her türlü petrol türevlerinin, LPG, doğalgaz ve her formda doğalgaz ürünleri, bioakaryakıt, hidrojen gibi alternatif akaryakıt ürünlerinin, imalatı, alımı, satımı, ithalatı, ihracatı, depolanması, nakliyesi, ihrakiye teslimi, perakende satışı ve dağıtımını yapmak ve bunlar ile ilgili diğer faaliyetleri yürütmek üzere kurulmuş, sermayesinin tamamı Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne ait olan Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın dolaylı kontrolünde olan bir şirkettir. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK)'dan alınan 19.10.2006 tarih ve DAĞ/954-10/20401 sayılı Dağıtıcı Lisansı ile akaryakıt piyasasında faaliyet göstermektedir.

I.2. İlgili Pazar

I.2.1. İlgili Ürün Pazarı

Taraflar arasındaki bayilik sözleşmesinin içeriği ve dosya konusu şikâyetlerin niteliği göz önüne alındığında, öneri çerçevesinde ilgili ürün pazarı, "oto LPG dışında kalan otomotiv yakıtları" ve "oto-LPG" pazarları olarak belirlenmiştir.

I.2.2. İlgili Coğrafi Pazar

Gerek beyaz akaryakıt ürünleri, gerekse oto-LPG ve madeni yağ dağıtım faaliyetlerinin yurt çapında gerçekleştirilmesi ve ilgili hizmetler bakımından rekabet şartlarının farklılaşmasına neden olacak bir unsur bulunmaması nedenleriyle, coğrafi pazar "Türkiye" olarak tespit edilmiştir.

I.3. Değerlendirme

I.3.1. 4054 sayılı Kanun'un 4. ve 5. Maddesi ile 2002/2 sayılı Tebliğ Kapsamında Değerlendirme

I.3.1.1. Genel Değerlendirme

4054 sayılı Kanun'un "Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar" başlıklı 4.

11-60/1567-558

maddesi, belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmaların, uyumlu eylemlerin ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemlerinin hukuka aykırı ve yasak olduğunu hükme bağlamıştır.

100 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde ise, Kurula, belirli koşulları taşıyan anlaşma türlerine grup olarak muafiyet tanınmasını sağlayan ve söz konusu koşulları belirleyen tebliğler çıkarma yetkisi verilmiş bulunmaktadır. Bu yetkiye dayanılarak çıkarılan 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği 14.07.2002 tarih ve 24815 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

110 2002/2 sayılı Tebliğ'in 2. maddesinde, üretim ve dağıtım zincirinin farklı seviyelerinde faaliyet gösteren iki ya da daha fazla teşebbüs arasında belirli mal veya hizmetin alımı, satımı veya yeniden satımı amacıyla yapılan anlaşmalar "dikey anlaşma" olarak tanımlanmaktadır. Tebliğ'in 3. maddesinde, rekabet etmeme yükümlülüğü "alıcının anlaşma konusu mal veya hizmetlerle rekabet eden mal veya hizmetleri üretmesini, satın almasını, satmasını ya da yeniden satmasını engelleyen doğrudan veya dolaylı her türlü yükümlülük" olarak ifade edilmiştir. Tebliğ'in 5. maddesinin (a) bendinde ise, anlaşmalarda alıcıya getirilen belirsiz süreli veya süresi beş yılı aşan rekabet etmeme yükümlülüğüne söz konusu grup muafiyetinin uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır.

Öte yandan, 26.01.2006 tarih ve 06-04/57-15 sayılı Total-Akdağ kararının Danıştay 13. Dairesi tarafından iptal edilmesi üzerine, 30.10.2008 tarihinde kararın Rekabet Kurulu tarafından yeniden tesis edilmesiyle bayilik sözleşmeleri ile bağlantılı ve onlarla birlikte değerlendirilen intifa, tapuya şerh edilmiş kira ve benzeri uzun süreli sözleşmelerin sürelerinin beş yıllık üst sınıra uygun hale getirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, 05.03.2009 tarihli Barbaros-Altınbaş Petrol ve Polpet-Bölünmez Petrolcülük kararlarında (09-06/186-56 ve 09-06/187-57 sayılı kararlar) uygulamaların esasları belirlenmiş, izleyen süreçte birçok bireysel muafiyet ve şikâyet başvurusu karara bağlanmıştır.

120 Kurulun konuya ilişkin olarak daha önce almış olduğu kararlar uyarınca, 18.09.2005 tarihinden önce yapılan ve bu tarih itibarıyla kalan süresi beş yılı aşan dikey anlaşmaların, 18.09.2010 tarihinde kadar 2002/2 sayılı Tebliğ ile tanınan grup muafiyetinden yararlanma olanağı bulunmaktadır. 18.09.2005 tarihinden sonra yapılan dikey anlaşmalar ise yapıldıkları tarihten itibaren beş yıl süreyle 2002/2 sayılı Tebliğ ile düzenlenen grup muafiyeti kapsamındadır.

Bu çerçevede, taraflar arasındaki 12.09.2007 tarihli bayilik sözleşmesi, aynı tarihli ve 15 yıl süreli intifa hakkı ile yine aynı tarihli Protokol'den oluşan dikey anlaşmanın, 12.09.2012 tarihine kadar 2002/2 sayılı Tebliğ ile tanınan grup muafiyetinden yararlanabileceği anlaşılmaktadır.

130 **1.3.1.2. Satış Tonaj Taahhüdüne İlişkin Değerlendirme**

Kurum kayıtlarına 12.07.2011 tarih ve 5133 sayı ile intikal eden başvuru dilekçesinin incelenmesi sonucunda, asli şikâyet konusunu, taraflar arasındaki 12.09.2007 tarihli anlaşma ile Kazovalılar tarafından yüklenilen satış tonaj taahhüdünün oluşturduğu anlaşılmıştır. Şikâyetçinin temsilcisi tarafından, bahse konu satış tonaj taahhüdünün bayi üzerinde anlaşmanın sonlandırılmasına karşı bir baskı aracı olarak kullanıldığı; TPPD'nin asıl amacının 2002/2 sayılı Tebliğ'in dolanılması olduğu öne sürülmektedir.

140 Akaryakıt sektöründe bayiler ile dağıtım şirketleri arasında yapılan bayilik sözleşmelerinde, bayinin yıllık satacağı minimum satış miktarını öngören ve bu miktarın altında kalınması halinde bayinin dağıtım şirketine ödeyeceği tazminat miktarını belirleyen hükümler bulunmaktadır. Kimi durumlarda bu hükümler sözleşmede doğrudan yer almamakta, dağıtım şirketi ile bayinin imzaladığı ayrı bir taahhüt metni veya somut olayda olduğu gibi bir protokol halinde düzenlenmektedir. Bayiler ve dağıtım şirketleri arasında, özellikle mevcut

11-60/1567-558

sözleşmelerin sonlandırılması aşamasında, uyuşmazlık konusu olduğu anlaşılan bu husus, çeşitli defalar Kurulun gündemine de gelmiştir. Esasen, satış tonaj taahhüdünün, ticari ve taraflar arasında özgürce belirlenmesi gereken bir husus olduğu ve bununla ilgili olarak ortaya çıkan anlaşmazlıkların mahkemelerde çözümlenmesi gerektiği ilke olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, önemi nedeniyle, söz konusu taahhüt mekanizmasının uygulanmasının nedenleri ve sonuçları da bu konudaki değerlendirmede dikkate alınmıştır.

150 Şikâyet konusu olayda, tonaj taahhütlerinin amacı dışında sözleşmeyi uzatmaya yönelik olarak kullanıldığı, dolayısıyla Tebliğ hükümlerinde öngörülen özgürlüğün bayinin elinden alındığı yönünde bir iddia mevcuttur. Bu durumun ortaya çıkmasında ise dağıtım şirketi ile bayi adayı arasındaki bilgi asimetrisinin etkili olduğu değerlendirilmektedir. Şöyle ki; dağıtım şirketleri herhangi bir mevkide kurulacak olan akaryakıt istasyonlarının ne kadar satış hacmine ulaşacağı konusunda gerçeğe yakın tahminlerde bulunabilmektedirler. Buna karşın şikâyet konusu olayda olduğu gibi, tonaj taahhütleri daha akaryakıt istasyonunun faaliyete başlamasından önce düzenlendiği için, sektöre yeni girecek ve dağıtım şirketiyle ilk defa sözleşme imzalayacak bayilerin böyle bir tahminde bulunması oldukça zordur. Bu nedenle bayilerin, tonaj taahhütlerini faaliyete başladıktan sonra gerçekleşen satışlara göre vermeleri halinde taahhütnamelerde daha gerçekçi rakamların yer alması beklenebilir. Özetle ifade etmek gerekirse, tonaj taahhütleri prensip olarak 2002/2 sayılı Tebliğ'e aykırı olmamakla birlikte, bunun pratikte dağıtım şirketleri ve bayi arasındaki bilgi asimetrisinden dolayı sorun haline geldiği görülmektedir.

160 Netice itibarıyla, dağıtım şirketleri ile akaryakıt bayileri arasında imzalanan dikey anlaşmalarda yer verilen satış tonaj taahhütlerine ilişkin hükümlerin, 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında ele alınma imkânı bulunmamaktadır. Bu nedenle başvuru dilekçesinde anılan hususa ilişkin olarak dile getirilen taleplerin reddinin gerektiği neticesine varılmıştır.

1.3.2. 4054 sayılı Kanun'un 6. Maddesi Kapsamında Değerlendirme

170 4054 sayılı Kanun'un "Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması" başlıklı 6. maddesinde, bir veya birden fazla teşebbüsün ülkenin bütününde ya da bir bölümünde bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu tek başına yahut başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da birlikte davranışlar ile kötüye kullanması hukuka aykırı ve yasak sayılmakta; maddenin devamında ise bu hallere ilişkin olarak tahdidi nitelikte olmayan örneklere yer verilmektedir.

İlgili madde hükmünün açıkça ortaya koyduğu üzere, bu tür bir ihlalin kurucu unsuru, ilgili pazarda hâkim durumda bir teşebbüsün varlığıdır. Bu çerçevede, ihlal isnadına hedef olan teşebbüsün hâkim durumda olduğu ortaya konulabildiği takdirde, ilgili eylemin bir "kötüye kullanma hali" olarak nitelenip nitelenemeyeceği değerlendirilebilecektir.

180 Kurulumuzca, son yıllarda yürütülen çok sayıda inceleme ve araştırma sonucunda alınan kararların da ortaya koyduğu üzere, akaryakıt sektöründe herhangi bir teşebbüsün tek başına hâkim durumda bulunduğundan söz etmek mümkün değildir. Kaldı ki EPDK'nın 2011 Yılı Eylül Ayı Petrol Piyasası Sektör Raporu'ndaki verilere göre, oto LPG dışında kalan otomotiv yakıtları pazarında yalnızca %1,6 pazar payına sahip olan TPPD'nin hâkim durumda bulunduğu kabulü olası değildir. Bu nedenle, başvuru dilekçesinde yer alan, TPPD'nin bayi üzerindeki hâkim durumunu kötüye kullandığına yönelik iddiaların reddinin gerektiği kanaatine varılmıştır.

11-60/1567-558

J. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre,

1- Kazovalılar Motorlu Araçlar Petrol Ürünleri Nak. Taah. San. ve Tic. Ltd. Şti. ile TP Petrol Dağıtım A.Ş. arasındaki 12.09.2007 tarihli protokol ile aynı tarihli bayilik sözleşmesi ve intifa hakkından oluşan dikey anlaşmanın 12.09.2012 tarihine kadar 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliğ kapsamında muafiyetten yararlandığına,

2- Başvuru konusu iddialara ilişkin olarak TP Petrol Dağıtım A.Ş. hakkında 4054 sayılı Kanun çerçevesinde herhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığına, şikâyetin reddine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.